

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
4 KAPLICZEK Z LIPNICY WIELKIEJ
FIGURA ŚWIĘTEJ RODZINY
FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA
KRUCYFIKS
KAPLICZKA Z FIGURĄ ŚWIĘTEGO JANA NEPOMUCENA

opr. mgr Małgorzata Mrzyglód-Tomasik
Kraków, październik 2017 r.

I. PRZEDMIOT PRAC

Planowane prace obejmą konserwację **4 kapliczek z Lipnicy Wielkiej; powiat nowotarski, województwo małopolskie; wpisanych do gminnej ewidencji zabytków:**

1. Figura Świętej Rodziny

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 10/1176

numer ewidencyjny działki: 14730

adres: Lipnica Wielka 571

2. Figura św. Jana Nepomucena

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 13/1176

numer ewidencyjny działki: 21246

adres: Lipnica Wielka 606

3. Krucyfiks

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 5/1176

numer ewidencyjny działki: 37981

adres: Lipnica Wielka, figura stoi nieopodal budynku nr 101

4. Kapliczka z figurą Świętego Jana Nepomucena

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 4/1176

numer ew. działki: brak; na łąkach na parceli Jolanty i Antoniego Kabroń

adres: Lipnica Wielka 5

1. FIGURA ŚWIĘTEJ RODZINY Z LIPNICY WIELKIEJ

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 10/1176

numer ewidencyjny działki: 14730

adres: Lipnica Wielka 571

kapliczka fundowana w 1759 roku

1.1. OPIS, TECHNIKA WYKONANIA, STAN ZACHOWANIA

Kolumna¹ ze stylizowaną głowicą akantową umieszczoną na dwuczęściowym cokole z piaskowca. Część dolna zbliżona do sześcianu z profilowanym wałkiem gzymsu. Część wyższa prostopadłościenna zwieńczona ogzymsowaną plintą.

Cokół stoi na nowym dwustopniowym podmurowaniu z betonu.

Na licu frontowym wyższej części cokołu, płaskorzeźba przedstawiająca *en face* stojącego Świętego Józefa z gałązką lilii w dłoni. Na trzonie kolumny od frontu wypukły relief Chrystusa Zmartwychwstałego obnażonego, w stylizacji *Chłopca Apollina*, który obydwoma rękami trzyma krzyż, stopy kładzie na pęku róż. Pionowa belka krzyża dotyka czaszki Adama. Na wysokości pęku róż, po obu stronach główki aniołków ze skrzydełkami. Na kapitelu kolumny posąg Maryi Niepokalanej, depczącej węża oplecionego wokół globu. Na piersi złocista gloria tarczy słonecznej.

W roku 1982 figura była przemalowana.

Obiekt wolnostojący wykonany z kamienia – piaskowca, podstawa z betonu. Na kamiennych figurach widoczne ślady warstw malarskich i złocen. Przypuszcza się iż są to warstwy pierwotne oraz późniejsze przemalowania.

Obiekt stojąc na wolnym powietrzu jest narażony na działanie czynników atmosferycznych nieobojętnych dla stanu zachowania kamienia oraz zapraw. Opady atmosferyczne, wiatry, nasłonecznienie oraz związane z nimi wilgotność powietrza i amplitudy temperatury uszkadzają materiały z których powstał. Powierzchnia kamienia jest zabrudzona, pokryta warstwą fałszywej patyny, oraz w znacznej części zielonkawo-żółtych glonów i mchów. Zabrudzenia, plamy, wysolenia i zacieki tworzą się w miejscach słabiej omywanych przez wodę opadową.

¹ Na podstawie karty obiektu opracowała Karolina Kowalczyk 16 01 2007 r.

Widoczne są naprawy i reperacje z zapraw na bazie cementu. Kity naprawcze się złuszcza. W największym stopniu odpadły zaprawy naprawcze podestów wykonanych z betonu. Występują spękania wykruszenia i ubytki.

W dolnych fragmentach widać, że przypowierzchniowe warstwy kamienia odpadają i osypują się. Również rozwój organizmów autotroficznych – mchów, glonów, porostów jest znaczny zwłaszcza na kolumnie działają one niszcząco na kamień (kwasy humusowe). Grube warstwy porostów maskują uszkodzenia oraz detal rzeźbiarski.

W miejscach mocniej omywanych przez wodę piaskowiec uległ wypłukaniu, pojawiły się wżery, forma rzeźbiarska uległa spłyceciu. Występują też wyoblenia na elementach profilowanych, powstały wżery i ubytki. W tej części zaobserwowano spękania. Inskrypcje epitafialne uległy spłyceciu i wielu partiach stały się nieczytelne.

Warstwy malarskie i złocenia zachowane w wielu miejscach śladowo, farby niemal się wypłukały, pozostając jedynie w porach kamienia. Niewielkie fragmenty lepiej zachowane w partiach słabiej omywanych przez deszcze czy w zagłębieniach formy np. błękitnego płaszcza Maryi.

błękitny płaszcz figury Matki Boskiej Niepokalanej. Znaczne zagłobienie (żółtawo-zielone) powierzchni figury. kwasy humusowe uszkadzają kamień powodując ubytki spękania, a także spłycecie formy

niemal zupełnie zatarte liternictwo: grube warstwy porostów maskują detal oraz uszkadzają kamień

zniszczenia kamienia, utrata formy, pozostałości warstw malarskich i złoceń; destrukcja zapraw naprawczych na betonowych stopniach; korozja biologiczna

1.2. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Celem konserwacji **kapliczki Świętej Rodziny z Lipnicy Wielkiej** będzie powstrzymanie procesów niszczenia, zabezpieczenie, czyli poprawa stanu technicznego oraz przywrócenie wyglądu zbliżonego do pierwotnego.

W ramach konserwacji technicznej kamienia planuje się wykonać zabiegi polegające na oczyszczeniu, usunięciu zasoleń, wadliwych uzupełnień, warstw brudu, glonów i mchów. Zakłada się wzmocnienie strukturalne, sklejenie elementów spękanych, wykonanie koniecznych uzupełnień – kitów. W przypadku uzupełnień kamienia proponuje się je wykonać w stopniu zachowawczym, bez znacznej ingerencji w mocno wytartą i wyobloną przez czas formę. W końcowym etapie zakłada się wykonanie hydrofobizacji.

W przypadku znacznych przebarwień kamienia w miejscach pozbawionych polichromii zakłada się scalenie kolorystyczne.

Zachowane ślady warstw malarskich i złocen po oczyszczeniu i utrwalaniu proponuje się pozostawić jako świadki. Wstępnie proponuje się po dokonaniu badań konserwatorskich scalenie kolorystyczne elementów rzeźbiarskich, po ustaleniach komisyjnych i przedstawieniu prób. Płyty z inskrypcją zakłada się w miarę możliwości uczynić i znacznie wytarte liternictwo (ryte) np. ewentualnie podkreślić kolorem - farbą lub wykonać złocenie.

W przypadku dwóch betonowych stopni zakłada się usunięcie zdestruowanych zapraw, sprawdzenie stanu technicznego betonu. Wariantowo elementy te można obłożyć kamieniem lub wykonać szlichtę z zaprawy na bazie cementu i zabezpieczyć hydrofobowo.

Równocześnie należy uporządkować otoczenie wokół obiektu. Należy usunąć niską roślinność porastającą otoczenie. Zaleca się wykonać opaskę np. żwirkową szerokości około 50 cm. W czasie prac należy sprawdzić stabilność konstrukcji kapliczki i w razie potrzeb podjąć odpowiednia działania stabilizujące. W przypadku demontażu i/lub stwierdzeniu takiej potrzeby należy przewidzieć wykonanie wzmocnienia fundamentów i odpowiednich izolacji zgodnie ze sztuką. Proponuje się także wydzielić specjalne miejsce przed figurą dla możliwości ustawiania dekoracji i zniczy, kapliczka jest bowiem miejscem kultu.

Szczegółowe uzgodnienia należy przedstawić do akceptacji do urzędu konserwatora na etapie wykonawczym.

1.3. PROGRAM PRAC

1. Oczyszczenie poszczególnych elementów z piaskowca metodami ustalonymi na podstawie prób np. chemiczne z użyciem detergentów, miękkich szczotek, pasty Alkutex Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers (oparta na fluorku amonu) wspomagane parą wodną pod ciśnieniem, ew. delikatne piaskowanie itp., po dokonanych próbach
2. Wykucie wadliwych kitów i zdegradowanych i osłabionych pozostałości spoin.
3. Dezynfekcja powierzchni np. preparatem BFA Entferner f. Remmers lub równoważnym.

4. Odsolenie wybranych partii kamienia metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska (Kompresy, okłady z betonitu).
5. Impregnacja strukturalna osłabionych partii kamienia estrem kwasu krzemowego KSE 100, 300 prod. Remmers lub innej firmy.
6. Sklejenie spękań kamienia żywicą epoksydową.
7. Uzupełnienie ubytków kamienia kitami mineralnym o spoiwie hydraulicznym - dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału (wypełniacz w postaci piasku). Kity cienkowarstwowe modyfikowane mikroemulsją Aida Haft Fest. W miejscach uzupełnień w razie potrzeby należy wykonać zbrojenia z drutu mosiężnego, wklejonego na żywicy epoksydowej lub poliestrowej. Zaleca się pozostawić partie kamienne wytarte przez czas (wyoblone).
8. Spoinowanie poszczególnych elementów zaprawą wapienno-piaskową w dobranej kolorystyce. Opracowanie powierzchni naśladowczo do oryginału.
9. W razie potrzeb scalenie kolorystycznie przebarwień i kitów, z użyciem spoiwa krzemowego np. Funcosil LA firmy Remmers, Historic Lasur lub LA Farblos firmy Remmers z pigmentami naturalnymi firmy Kremer.
10. Zachowane ślady warstw malarskich i złocień po oczyszczeniu, utrwalaniu proponuje się pozostawić jako świadki - po dokonaniu badań konserwatorskich i ustaleniu warstw historycznych i aranżacji. Zakłada się scalenie kolorystyczne np. na bazie farb krzemianowych elementów rzeźbiarskich, po ustaleniach komisyjnych i przedstawieniu prób. Złocenie z zastosowaniem farb złotych f. Keim lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu lub równoważnych.
11. Inskrypcje - oczyszczanie i ew. korekta zatartego literactwa metodami kamieniarskimi, scalenie napisów z zastosowaniem farb mineralnych lub spoiwa na bazie Paraloidu B 82 w alkoholu z pigmentami lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu.
12. Hydrofobizacja kamieniarki preparatem np. Funcosil WS f. Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna lub równoważnych.
13. Skucie w całości mocno zniszczonych tynków naprawczych na **podstawach wykonanych z betonu**. Oględziny stanu technicznego. Wariantowo elementy te można obłożyć kamieniem lub wykonać szlichtę z zaprawy na bazie cementu i zabezpieczyć hydrofobowo. Szczegółowe uzgodnienia należy przedstawić do akceptacji do urzędu konserwatora na etapie wykonawczym. W czasie prac należy sprawdzić stabilność konstrukcji kapliczki i w razie potrzeb podjąć odpowiednia działania stabilizujące. W przypadku demontażu i/lub stwierdzeniu takiej potrzeby należy przewidzieć wykonanie wzmocnienia fundamentów i odpowiednich izolacji zgodnie ze sztuką.
14. **Uporządkowanie terenu wokół kapliczki** - nadanie odpowiednich spadków, dodatkowe przygotowanie miejsca na znicze itp. ew. wysypanie opaski żwirkowej, ustalenia z urzędem i Inwestorem.
15. Wykonanie dokumentacji końcowej obrazującej przebieg prac – opisowa i fotograficzna.

2. FIGURA ŚW. JANA NEPOMUCENA Z LIPNICY WIELKIEJ

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 13/1176

numer ewidencyjny działki: 21246

adres Lipnica Wielka 606

kapliczka fundowana w 1761 roku

2.1. OPIS, TECHNIKA WYKONANIA, STAN ZACHOWANIA

Podstawa betonowa. Na podmurowaniu (baza) wymurowanej z kamienia postawiono czworoboczny słup z piaskowca na nieco szerszym cokole, z profilowaną krawędzią. Trzon słupa ozdabiają 4 płaskorzeźby w płytkich niszach, zamkniętych półkoliście. Od frontu postać świętego Jakuba Większego Apostoła w stroju pielgrzyma. Wokół głowy promienista aureola. Poniżej tej niszy z płaskorzeźbami z obłoków wychylają się dwie główki anielskie. W kolejnych niszach płaskorzeźby św. Łukasza Ewangelisty i św. Marka Ewangelisty z głową lwa u stóp i z Ewangelią oraz piórem w dłoniach. Na ścianie tylnej postać Marii Magdaleny z czaszką, pokutującej w grocie skalnej. Nad kolumną, na profilowanej kwadratowej podstawie posąg św. Jana Nepomucena w metalowej aureoli. Święty w ramionach trzyma krucyfiks.

Obiekt wolnostojący. Podstawa z betonu, podmurowanie z kamienia rodzimego na zaprawie cementowej. Figura i kolumna wykonane z kamienia – piaskowca. Na kamiennych figurach widoczne nikielne ślady zupełnie zniszczonej polichromii. Przypuszcza się że możliwe są warstwy pierwotne oraz późniejsze przemalowania.

Obiekt w partii podstawy, podmurowania w wątku kamiennym oraz kolumny z płaskorzeźbami był konserwowany. Widoczne kity na bazie cementu. Natomiast figura najprawdopodobniej nie była oczyszczona i naprawiana.

Widoczne źle opracowane i wadliwie technologicznie kity, białe wysolenia, słabo czytelna inskrypcja.

białe wysolenia, korozja biologiczna

Stan techniczny poszczególnych elementów stopniowo pogarsza się, jest zróżnicowany. Kamień miejscowo pokrywa ciemna fałszywa patyna. Zawilgocenie spowodowało rozwój mikroflory (zielone mchy), które również działają niszcząco na kamień (kwasy humusowe) zwłaszcza na figurze św. Jana. Pojawiły się wysolenia. W miejscach mocniej omywanych przez wodę kamień (piaskowiec) uległ wypłukaniu, powierzchnia wyobliła się. Stan techniczny wymurowanej w wątku kamiennym podmurówki jest w miarę dobry, chociaż elementy są mocno zasolone - białe wykwity soli degradują spoinę, która popękała. Również mocno zasolona jest betonowa podstawa. Szare, źle opracowane i wadliwe technologicznej kity szpecą obiekt jak również przyczyniają się do powstawania uszkodzeń kamienia i wysoleń. Zachowane w zagłębieniach śladowe ilości polichromii. Inskrypcje uległy wytarciu i spłyceniu.

2.2. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Planuje się wykonanie konserwacji **figury św. Jana Nepomucena z Lipnicy Wielkiej**, która ma powstrzymać procesy degradacji oraz zabezpieczyć, czyli poprawić stan techniczny i przywrócić wygląd zbliżony do pierwotnego.

Zabiegi konserwacji technicznej dla piaskowca obejmą oczyszczenie, konieczne będzie podjęcie działań zmierzających do usunięcia zdestruowanych i wadliwych kitów, usunięcie zasoleń, warstw brudu, glonów i mchów.

Kapliczka poddawana była doraźnym działaniom oczyszczającym wraz z uzupełnieniem ubytków i stan tych elementów jest lepszy. Natomiast w gorszym stanie technicznym znajduje się górna część - figura św. Jana Nepomucena.

Zakłada się wzmocnienie strukturalne, sklejenie elementów spękanych, wykonanie koniecznych uzupełnień – kitów. W przypadku uzupełnień kamienia proponuje się je wykonać w stopniu zachowawczym, bez znacznej ingerencji

w mocno wytartą i wyobloną przez wiatr, deszcze formę. W końcowym etapie zakłada się wykonanie hydrofobizacji.

Zachowane ślady warstw malarskich po oczyszczeniu i utrwalaniu proponuje pozostawić jako świadki. Wstępnie proponuje się po dokonaniu badań konserwatorskich scalenie kolorystyczne elementów rzeźbiarskich, po ustaleniach komisyjnych i przedstawieniu prób. Płyty z inskrypcją zakłada się w miarę możliwości uczynić i znacznie wytarte liternictwo (ryte) np. ewentualnie podkreślić kolorem - farbą lub wykonać złocenie.

W przypadku podmurówki wykonanej w wątku kamiennym stopni zakłada się usunięcie zdestruowanych spoin, odsolenie, sprawdzenie stanu technicznego betonowej podstawy.

Zaleca się uporządkować otoczenie wokół obiektu. Należy usunąć niską roślinność. Zaleca się wykonać opaskę np. żwirkową szerokości około 50 centymetrów. Elementy metalowe (aureola) - należy oczyścić, odrdzewić oraz pomalować farbami odpornymi na korozję w kolorystyce ustalonej w czasie prac - w razie znalezienia złocień wykonać złocenia.

W czasie prac należy sprawdzić stabilność konstrukcji kapliczki i w razie potrzeb podjąć odpowiednia działania stabilizujące. Szczegółowe uzgodnienia należy przedstawić do akceptacji do urzędu konserwatora na etapie wykonawczym.

2.3. PROGRAM PRAC

1. Wykucie wadliwych kitów i zdegradowanych i osłabionych pozostałości spoin
2. Oczyszczenie poszczególnych elementów metodami ustalonymi na podstawie prób np. chemiczne z użyciem detergentów, miękkich szczotek, pasty Alkutex Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers (oparta na fluorku amonu) wspomagane parą wodną pod ciśnieniem, ew. delikatne piaskowanie itp., po dokonanych próbach
3. Dezynfekcja powierzchni np. preparatem BFA Entferner f. Remmers lub równoważnym.
4. Odsolenie wytypowanych partii kamienia metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska (kompresy, okłady z betonitu).
5. Impregnacja strukturalna osłabionych partii kamienia estrem kwasu krzemowego KSE 100, 300 prod. Remmers lub innej firmy.
6. Sklejenie spękań kamienia żywicą epoksydową.
7. Uzupełnienie ubytków kamienia kitami mineralnym o spoiwie hydraulicznym - dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału (wypełniacz w postaci piasku). Kity cienkowarstwowe modyfikowane mikroemulsją Aida Haft Fest. W miejscach uzupełnień w razie potrzeby należy wykonać zbrojenia z drutu miedzianego, wklejonego na żywicy epoksydowej lub poliestrowej. Zaleca się pozostawić wytarte (wyoblone) partie kamienne.
8. Spoinowanie poszczególnych elementów zaprawą wapienno-piaskową w dobranej kolorystyce. Opracowanie powierzchni naśladowczo do oryginału.

9. W razie potrzeb scalenie kolorystycznie przebarwień i kitów, z użyciem spoiwa krzemowego np. Funcosil LA firmy Remmers, Historic Lasur lub LA Farbloz firmy Remmers z pigmentami naturalnymi firmy Kremer.
10. Zachowane ślady warstw malarskich po oczyszczeniu, utrwalaniu proponuje się pozostawić jako świadki - po dokonaniu badań konserwatorskich i ustaleniu warstw historycznych i aranżacji. Zakłada się scalenie kolorystyczne np. na bazie farb krzemianowych elementów rzeźbiarskich, po ustaleniach komisyjnych i przedstawieniu prób. Złocenie z zastosowaniem farb złotych f. Keim lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu.
11. Inskrypcje - oczyszczanie i ew. korekta zatartego literactwa metodami kamieniarskimi, scalenie napisów z zastosowaniem farb mineralnych lub spoiwa na bazie Paraloidu B 82 w alkoholu z pigmentami lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu.
12. Konserwacja elementów metalowych – doczyszczanie, zabezpieczenie farbami – lakier gruntujący antykorozyjny np. Lowikor 2 i farba wierzchnia poliwinylowa z grafitem Lowigraf 2 lub złocenia.
13. Hydrofobizacja kamieniarki preparatem np. Funcosil WS f. Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna.
14. **Uporządkowanie terenu wokół kapliczki** - nadanie odpowiednich spadków, itp. ew. wysypanie opaski żwirkowej, ustalenia z urzędem i Inwestorem.
15. Wykonanie dokumentacji końcowej obrazującej przebieg prac – opisowa i fotograficzna.

3. KAPLICZKA - KRUCYFIKS Z LIPNICY WIELKIEJ

Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 5/1176

numer ewidencyjny działki: 379 81

adres: Lipnica Wielka figura stoi nieopodal budynku nr 101

kapliczka fundowana w 1885 roku

3.1. OPIS, TECHNIKA WYKONANIA, STAN ZACHOWANIA

Kapliczka otoczona typowym ogrodzeniem. Cokół czworoboczny z profilowanym wałkiem z występem od frontu, jako podstawka pod posąg Maryi. Postument czworoboczny ozdobiony. Uszkodzona figura Matki Boskiej Bolesnej. Głowa zupełnie zniszczona w czasie działań wojennych w 1945 roku, pokryta grubą warstwą srebrzanki. Podobnie przemalowany profilowany gzyms stanowiący podstawę kamiennego krzyża. Na krzyżu krucyfiks (wyrób fabryczny z końca XIX wieku). Ozdobne żłobkowanie krawędzi krzyża kolumny zatarte i skryte pod przemalowaniami.

Powierzchnia kamienia jest przemalowana grubymi warstwami farb, zabrudzona, pokryta glonami i mchami. Widoczne są naprawy i reperacje z zapraw cementowych. Kity i farby złuszcza się, odpadają całymi płacami odsłaniając osłabiony kamień. Występują spękania, wykruszenia i ubytki kamieni. W niektórych dolnych fragmentach widać, że przypowierzchniowe warstwy kamienia odpadają i osypują się np. podstawa pod krzyżem. Również rozwój organizmów autotroficznych – mchów, glonów, porostów jest znaczny w miejscach zacienionych i ciągle wilgotnych. Ciemne naskorupienia i zawilgocenie spowodowało rozwój mikroflory (mchy, porosty), które działają niszcząco na kamień (kwasy humusowe).

Warstwy przemalowań oraz zniszczenia powstały w czasie działań wojennych spowodowały iż twarz Maryi jest mocno zdeformowana. Do utraty formy wszystkich elementów oraz osłabienia i degradacji kamienia przyczyniły się również grube warstwy wadliwych technologicznie farb, które utrudniają naturalną dyfuzję powodując piaszczenie i osypywanie się kamienia.

złuszczonej farbie odsłania mocno zniszczony i zawilgocony kamień; grube warstwy przemalowania zacierają fakturę; metalowe druty uszkodzające powierzchnię oraz korodujące i powodujące rdzawe zaplamienia - KATASTROFALNY STAN TECHNICZNY I ESTETYCZNY OBIEKTU

Krucyfiks zardzewiały, ramiona Chrystusa pęknięte; przemalowany.

Założone metalowe druty korodują powodują zacieki. Również liczne dekoracje zakładane na figurę mogą przyczyniać się do uszkodzeń kamienia, utrzymując wilgoć, która jest szkodliwa dla obiektu.

Betonowa ażurowa płycina ustawiona przed figurą jest niestabilna oraz nieestetyczna, częściowo przysłania dolne fragmenty kapliczki.

złuszczonej farby odsłania mocno zniszczony i zawilgocony kamień, grube warstwy przemalowania zacierają fakturę; uszkodzony tytuł w górnej części krzyża, zardzewiały krucyfiks, metalowe druty uszkodzające powierzchnię oraz korodujące i powodujące rdzawe zaplamienia

3.2. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Stan techniczny i estetyczny kapliczki jest katastrofalny. Elementy kamienne są mocno osłabione, zdegradowane przysłonięte farbami, które oprócz tego, że przyczyniają się do niszczenia kamienia powodują również, iż obiekt odbiega daleko od pierwotnej estetyki. Nieudolne maskowanie zniszczeń i uszkodzeń kamienia przyczyniło się do znacznych zniszczeń oraz zubożyło jego estetykę.

W pierwszej kolejności należy usunąć doraźnie zakładane druty, paski lniane i tym podobne oraz elementy dekoracji. Kolejne działania będą zmierzać do usunięcia wadliwych uzupełnień, farb, glonów i mchów.

Zakłada się wzmocnienie strukturalne, sklejenie elementów spękanych, wykonanie koniecznych uzupełnień – kitów.

Z uwagi na nieczytelność kształtu twarzy Matki Boskiej proponuje się podjęcie działań zmierzających do rekonstrukcji tego elementu figury. Tak znaczne zniszczenia powodują iż obiekt staje się mało czytelny. Proponuje się podjęcie działań zmierzających do poprawy estetyki pozostałych elementów np. ramion krzyża oraz dekoracji rzeźbiarskich w tle za figurą Madonny. Ostatecznie, dalsze działania w zakresie konserwacji estetycznej czy rekonstrukcji mocno zdeformowanych elementów należy podjąć w trakcie prac, do uzgodnień komisyjnych, gdy wszystkie

elementy zostaną oczyszczone i będzie można prawidłowo rozpoznać stan techniczny oraz zakres zniszczeń. Również w przypadku mocno zniszczonych elementów konstrukcyjnych (jak na przykład podstawa pod krzyż) możliwa jest jej rekonstrukcja.

Ew. zachowane ślady pierwotnych warstw malarskich i złoczeń po oczyszczeniu i utrwalaniu proponuje się pozostawić jako świadki.

W przypadku znacznych przebarwień kamienia w miejscach pozbawionych polichromii zakłada się scalenie kolorystyczne.

W końcowym etapie zakłada się wykonanie hydrofobizacji kamieniarki.

Należy uporządkować otoczenie wokół obiektu. Należy usunąć niską roślinność. Zaleca się wykonać opaskę np. żwirkową szerokości ok. 50 cm.

Konserwacji należy poddać również metalowy krucyfiks.

W czasie prac należy sprawdzić stabilność konstrukcji kapliczki i w razie potrzeb podjąć odpowiednia działania stabilizujące. W przypadku demontażu i/lub stwierdzeniu takiej potrzeby należy przewidzieć wykonanie wzmocnienia fundamentów i odpowiednich izolacji zgodnie ze sztuką budowlaną.

Proponuje się także wydzielić specjalne miejsce przed figurą dla możliwości ustawiania dekoracji i zniczy, kapliczka jest bowiem miejscem kultu. Proponuje się ew. demontaż betonowego ażurowego przęsła (przysłania obiekt).

3.3. PROGRAM PRAC

1. Demontaż elementów zbędnych.
2. Oczyszczenie z farb przemalowań, kitów itp. poszczególnych elementów metodami ustalonymi na podstawie prób np. chemiczne z użyciem detergentów, miękkich szczotek, pasty Alkutex Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers (oparta na fluorku amonu) wspomagane parą wodną pod ciśnieniem, ew. delikatne piaskowanie itp.
3. Wykucie osłabionych pozostałości spoin, zdegradowanych fragmentów kamienia.
4. Dezynfekcja powierzchni preparatem BFA Entferner f. Remmers lub równoważnym.
5. Odsolenie wybranych partii kamienia metodą swobodnej migracji do rozszerzonego środowiska (Kompresy, okłady z betonitu).
6. Impregnacja strukturalna wytypowanych partii kamienia estrem kwasu krzemowego KSE 100, 300 prod. Remmers lub innej firmy.
7. Rekonstrukcja elementów zniszczonych, zwłaszcza tych o charakterze konstrukcyjnym np. podstawa pod krzyżem zastosowanie piaskowca o zbliżonej kolorystyce. Odtworzenie profilowania wg zachowanych wzorów, analogii itp. Ewentualna rekonstrukcja twarzy Matki Boskiej, do ustaleń szczegółowych po usunięciu farb. Wklejenie wstawki na klejach iniekcyjnych. Zastosowaniem prętów nierdzewnych. Zastosować kamień o podobnej kolorystyce.
8. Poprawa estetyki/ faktury poszczególnych, pozostałych elementów kamiennych żłobkowanie krawędzi itp.

9. Uzupełnienie ubytków kamienia kitami mineralnym o spoiwie hydraulicznym - dostosowanym kolorystycznie i fakturalnie do oryginału (wypełniacz w postaci piasku). Kity cienkowarstwowe modyfikowane mikroemulsją Aida Haft Fest.
10. Spoinowanie bloków zaprawą wapienno-piaskową. Opracowanie powierzchni naśladowczo do oryginału.
11. Ew. scalenie kolorystycznie przebarwień i kitów, z użyciem spoiwa krzemowego np. Funcosil LA firmy Remmers, Historic Lasur lub LA Farblös firmy Remmers z pigmentami naturalnymi firmy Kremer.
12. Hydrofobizacja kamieniarki preparatem np. Funcosil WS f. Remmers lub Sarsil firmy Sarzyna lub równoważone.
13. Zachowane ślady warstw malarskich i złocień po oczyszczeniu, utrwalaniu proponuje się pozostawić jako świadki - po dokonaniu badań konserwatorskich i ustaleniu warstw historycznych i aranżacji. Ew. scalenie kolorystyczne np. na bazie farb krzemianowych elementów rzeźbiarskich, po ustaleniach komisyjnych i przedstawieniu prób. Złocenie z zastosowaniem farb złotych f. Keim lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu lub równoważnych. Scalenie napisu na titulusie.
14. Inskrypcje - oczyszczanie i ew. korekta zatartego literactwa metodami kamieniarskimi, scalenie napisów z zastosowaniem farb mineralnych lub spoiwa na bazie Paraloidu B 82 w alkoholu z pigmentami lub złocień z zastosowaniem złota mineralnego z użyciem Paraloidu B 82 w alkoholu.
15. Konserwacja elementów metalowych – doczyszczanie, zabezpieczenie farbami – lakier gruntujący antykorozyjny np. Lowikor 2 i farba wierzchnia poliwinylowa z grafitem Lowigraf 2 lub równoważne w kolorze ciemnografitowym.
16. **Uporządkowanie terenu wokół kapliczki** – likwidacja roślinności, nadanie odpowiednich spadków, dodatkowe przygotowanie miejsca na znicze itp. ew. wysypanie opaski żwirkowej, ustalenia z urzędem i Inwestorem. Ew. demontaż betonowego ażurowego przęsła.
17. Wykonanie dokumentacji końcowej obrazującej przebieg prac – opisowa i fotograficzna.

4. KAPLICZKA Z FIGURĄ ŚW. JANA NEPOMUCENA Z LIPNICY WIELKIEJ

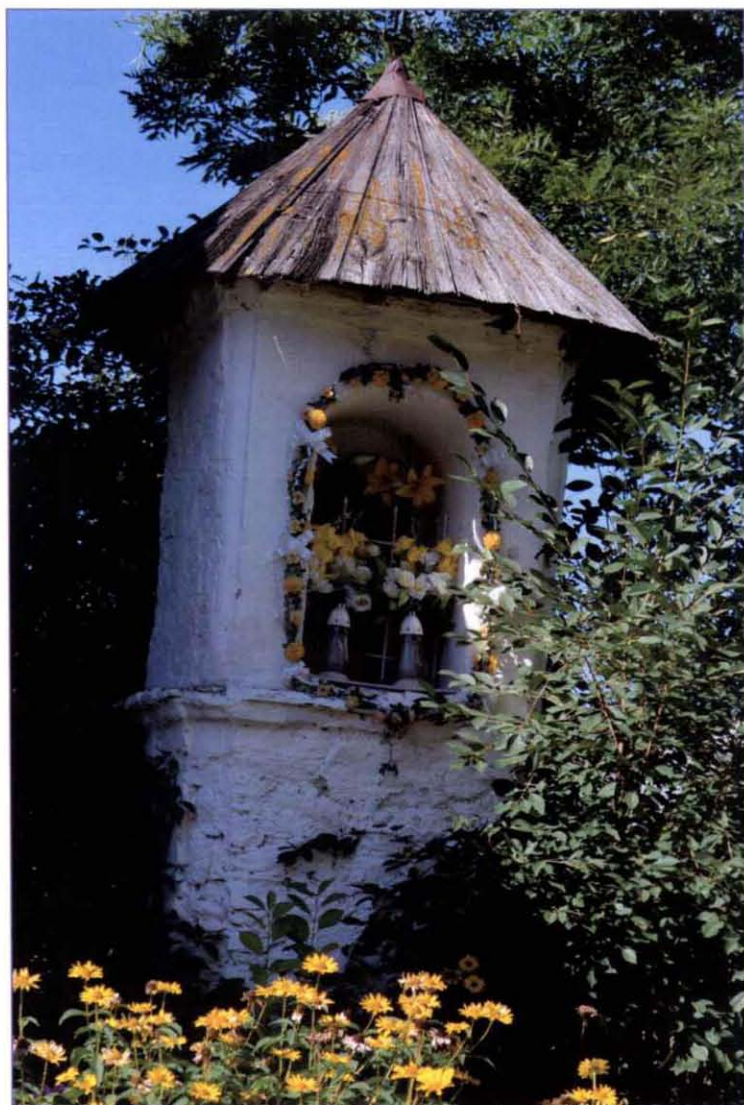
Karta Gminnej Ewidencji Zabytków: 4/1176

nr ewid. działki: brak, kapliczka na łąkach

adres: Lipnica Wielka 5

kapliczka fundowana poł.18 wieku 1779 rok

4.1. OPIS, TECHNIKA WYKONANIA

Kapliczka w kształcie czworobocznej wieżyczki murowana, dzielona prostym gzymsem kordonowym na dwie kondygnacje. W górnej kondygnacji od frontu głęboka nisza prostokątnie sklepiona z kolebką. W niszy za kratą od 250 lat umieszczona drewniana malowana figura św. Jana Nepomucena. Święty około 60 cm wysokości z krucyfiksem w dłoni, w birecie z głową okoloną gwiaździstą aureolą z żelaznej blachy, w szatach kapłańskich; kolory polichromii niebieska pelerynka, frędzle i sznur złote; pompon na birecie i podszewka pelerynki czerwone, pantofle sutanna i biret czarny, karnacja żółtawo beżowa.

Dach kapliczki nakryty gontem.

Nierówna powierzchnia tynków powierzchni bocznej elewacji kapliczki, uszkodzone elementy profilowane

uszkodzenia dachu
z gontu,
słabo widoczna figura

4.2. WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

Konstrukcja kapliczki murowana tynkowana, bielona farbami wapiennymi. Stan kapliczki jest bardzo zły z powodu mocnego przechylenia się obiektu, co grozi jego zawaleniem. Tynki nierówne, chropowate przemalowane wielokrotnie pobiałami wapiennymi. Brak dostępu do figury.

Zgodnie z wstępnymi ustaleniami obiekt ma być przeniesiony, dlatego proponuje się ewentualną częściową rozbiórkę lub jego demontaż i ponowny montaż w miejscu przeznaczonym do ekspozycji. Przed ustawieniem kapliczki w miejscu docelowym należy wykonać fundament i podstawę a następnie na niej umieścić obiekt /lub wymurować go od nowa. Prace należy przeprowadzić zgodnie z zaleceniami konstruktora oraz sztuką budowlaną. W przypadku przenoszenia/rozbiórki należy wcześniej dokonać szczegółowych pomiarów oraz inwentaryzację wraz z dokumentacją fotograficzną.

Zaleca się zachować obecny charakter powierzchni wypraw elewacji - lekko chropowaty, który dodaje uroku temu obiektowi /do ustaleń w trakcie prac/.

Zniszczony daszek z gontów - zaleca się wykonać nowy z zastosowaniem gontów szczypanych, należy odtworzyć i zachować obecny kształt, co wiąże się z zastosowaniem gontów odpowiedniej długości.

W przypadku figury należy rozpoznać stan techniczny oraz technologię i technikę wykonania i podjąć odpowiednie działania polegające na oczyszczeniu, wzmocnieniu i usunięciu ewentualnych przemalowań, następnie uzupełnieniu ubytków i scalenie kolorystyczne oraz końcowe zabezpieczenia. Konserwację figury należy przeprowadzić w warunkach pracowni.

Proponuje się zdemontować bezstylową kratę wykonaną z metalowych prętów i wykonać nową kratę przewlekaną. Kratę odpowiednio zabezpieczyć i wmurować tak, aby stanowiła równocześnie element zabezpieczający figurę przed kradzieżą.

4.3. PROGRAM PRAC

1. Uporządkowanie terenu wokół kapliczki w celu uzyskania bezpośredniego dostępu.
2. Wykonanie inwentaryzacji wraz z dokładnym pomiarem kapliczki jak również niszy i detali profilowanych elewacji; wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej.
3. Szczegółowe oględziny stanu technicznego oraz konstrukcji z udziałem uprawnionych osób i wykonanie dalszych działań według nich zaleceń.
4. Wyjęcie krat i figury z niszy.
5. **Przygotowanie fundamentu oraz podstawy** w nowym wyznaczonym miejscu pod kapliczkę, działania zgodnie ze sztuką.
6. **Przeniesienie kapliczki w nowe miejsce, ew. częściowy demontaż lub wymurowanie nowej kapliczki** z zachowaniem obecnych wymiarów, kształtów, charakterystycznych profili oraz podziałów; w przypadku murowania nowej kapliczki należy zachować charakter wątku, ewentualnie z zastosowaniem materiałów z odzysku.

7. Naprawy/wykonanie tynków na elewacjach kapliczki w technologii mineralnej gruntowanie tynków oraz malowanie w technologii mineralnej; z zachowaniem obecnego charakteru i kolorystyki oraz technologii , uszczegółowienie działań w trakcie prac

Konserwacja figury w pracowni - ramowy program prac dla figury

8. Oczyszczenie, wykonanie badań konserwatorskich ustalających stratygrafię nawarstwień i warstw historycznych określenie zakresu występowania poszczególnych warstw; przedstawienie wyników badań oraz propozycji dalszego postępowania konserwatorskiego do ustalenia komisji konserwatorskiej.
9. Oczyszczenie, usunięcie ewentualnych przemalowań i odsłonięcie warstwy przeznaczonej do ekspozycji.
10. Impregnacja wzmacniająca.
11. Uzupełnienie ubytków w technologii oryginału.
12. Scalenie kolorystyczne warstw malarskich w technologii oryginału oraz zabezpieczenie obiektu.
13. Montaż figury w niszy kapliczki.
14. Wykonanie **nowej kraty przewlekanej**, zabezpieczenie metalu i jej montaż w niszy kapliczki.
15. Wykonanie **nowego daszku z gontu szczypanego**. Montaż wg sztuki, ew. impregnacja wg zaleceń producenta.
16. **Uporządkowanie terenu wokół kapliczki** - nadanie odpowiednich spadków, itp. ew. wysypanie opaski żwirkowej, ustalenia z urzędem i Inwestorem.
17. Wykonanie dokumentacji końcowej obrazującej przebieg prac – opisowa i fotograficzna.

Opr. mgr Małgorzata Mrzygłód-Tomasik

Kraków październik 2017 r.

mgr Małgorzata Mrzygłód-Tomasik
Konserwator Dziel Sztuki
Kraków, ul. Skwerowa 46/2
tel. (0-12) 66-22- 09 nr upr. PSOZ-34/96

